

UNIVERZA V LJUBLJANI  
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Urška Peček

# **Protest in demokratičen političen režim**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI  
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Urška Peček

Mentor: izr. prof. dr. Andrej A. Lukšič

# **Protest in demokratičen političen režim**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

...

## **Protest in demokratičen političen režim**

Vznik protesta se pogosto povezuje z avtoritarnimi političnimi režimi. To diplomsko delo pa razlaga pojav protesta znotraj demokratičnega političnega režima. Demokratičen političen režim deluje na način, da vsakršne nenasilne boje označuje kot nepotrebne in za sam režim popolnoma odvečne. Demokracija je tip vladavine, ki ga vzpostavi ljudstvo, sam protest pa je instrument, ki ga uporabi ljudstvo z namenom, da spreminja režim. Pojem protesta znotraj demokracije je tako protisloven. In to izključujoče razmerje med demokracijo in protestom je predmet analize diplomskega dela. Liberalno predstavniško demokracijo v osnovi gradi suveren posameznik in pravo. Brez teh dveh elementov demokracija ne more delovati, a da bi se zavaroval režim, sme demokracija, kadar je ogrožena pravna norma, delovati proti suverenemu subjektu, ki jo konstituira. Skozi to osnovno opredelitev načina delovanja liberalno predstavniškega tipa demokracije lahko razlagamo dinamiko protesta. Njegova pojava znotraj demokratičnega političnega režima je pogosto ujeta v brezsporočilnost in nasilno akcijo, ki ne želi ničesar. Protest znotraj demokracije smemo označiti za »ničto« dejanje.

**Ključne besede:** protest, demokratičen političen režim, pravna norma.

## **Protest and democratic political regim**

The emergence of protest is often associated with authoritarian political regimes. This study explains the appearance of protest within a democratic political regime. Democratic political regime operates in a way that any non-violent struggles is described as unnecessary and for the regime completely redundant. Democracy is a type of government, that is established by the people and protest is the instrument used by the people, whose purpose is to change a regime. The concept of protest inside democracy is contradictory. And this excluding relationship between democracy and protest is subject of analysis. Liberal representative democracy is build by individuals and sovereign law. Without these two elements democracy can not function, but to protect the regime, democracy can act against a sovereign entities that constituted the regime. Through this basic explanation of how operates the liberal representative type of democracy we can explain the dynamics of protest. Its occurrence within a democratic political regime is often caught in as a action without message, that is also violent and this violence does not want to achive anything. Protest within a democracy can be marked as a »zero« act.

**Key words:** Protest, democratic political regim, legal norm.

# KAZALO

<b>1 UVOD.....</b>	<b>6</b>
<b>2 METODOLOŠKO HIPOTETIČNI OKVIR .....</b>	<b>8</b>
2.1 PREDMET IN CILJ PROUČEVANJA TER OPREDELITEV HIPOTEZE .....	8
2.2 UPORABLJENA METODOLOGIJA .....	9
2.3 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA .....	9
<b>3 DEMOKRATIČEN POLITIČEN REŽIM .....</b>	<b>10</b>
3.1 LIBERALNA PREDSTAVNIŠKA DEMOKRACIJA .....	10
3.2 PRAVO IN PRAVNA NORMA ZNOTRAJ DEMOKRACIJE .....	12
3.3 SUBJEKT DEMOKRATIČNEGA POLITIČNEGA REŽIMA .....	14
3.4 DEMOKRATIČNA OBLAST IN NJENE OMEJITVE .....	15
<b>4 MISLITI NENASILNI BOJ .....</b>	<b>17</b>
4.1 PROTEST ZNOTRAJ DEMOKRATIČNEGA POLITIČNEGA REŽIMA.....	18
<b>5 OVREDNOTENJE HIPOTEZE .....</b>	<b>22</b>
<b>6 SKLEP .....</b>	<b>22</b>
<b>7 LITERATURA.....</b>	<b>24</b>

# 1 UVOD

Pričetek tega diplomskega dela bo nekoliko drugačen, saj ga bomo pričeli s pojasnitvijo naslova. Tisto, kar je v samem naslovu tega diplomskega dela nenavadno, je uporaba besedne zveze demokratičen političen režim. Pri posvetovanju o temi sem bila opozorjena, da ta drugi del naslova predstavlja nekakšno kontradikcijo, saj se beseda režim uporablja za nedemokratične oblike vladavine. Besedno zvezo demokratičen političen režim bomo v tem diplomskem delu uporabili zato, ker je demokracija politični režim in ker bi morali zarezati v to stilsko zaznamovanost besed, katere namen je zgolj narediti distinkcijo, ločenost z namenom, da naredimo določen koncept večvreden ter tako pravilnejši. Končati moramo z binarnimi opozicijami, zato je bo v tem diplomskem delu demokracija postala demokratičen političen režim.

Po tej pojasnitvi samega naslova diplomskega dela moramo opisati, zakaj je pojav protesta znotraj demokracije protislovje in zakaj je ravno zaradi tega protislovja njegova analiza ne samo potrebna, ampak tudi nujna.

Osnoven namen protesta je želja po spreminjanju režima ali celo njegovi rušitvi. Mogoče prav zaradi te definicije samega protesta nikakor ne moremo najti knjige, ki bi obravnavala protest in demokratičen političen režim. Temeljna predpostavka demokracije je, da gre za politično oblast neomejene svobode, ki omogoča blagostanje največjemu številu ljudi, in zato se nekako zdi vznik protesta znotraj demokracije popolnoma nepotreben. Ta svoboda, ki preči demokracijo, preprosto mora dovoliti obstoj protesta, ker bi v nasprotnem primeru demokracija ogrožala samo sebe. To neskladje dveh konceptov, na eni strani protesta, ki spreminja, in demokracije, političnega sistema, ki sam sebe predpostavlja za pravo in predvsem končno izbiro, zahteva, da naredimo analizo razmerja protesta znotraj demokracije. Samo dejstvo, da demokratično oblast vzpostavlja ljudstvo in gre torej znotraj demokracije za oblast ljudstva, predpostavlja, da ljudstvo nima želje po spremembi oblasti, ki jo navsezadnje sami konstituirajo. Popolnoma upravičeno si tako zastavljamo vprašanje, kakšna je vloga protesta znotraj demokracije in zakaj bi instrument protesta ljudje uporabili za boj proti ljudski oblasti? Znotraj demokracije ni jasno zarisane meje, ki bi ljudstvo ločevala od demokratične oblasti, oba pojma se zlivata eden v drugega in obratno. A hkrati ne moremo zanikati dejstva, da se protest znotraj demokracije pojavlja. In ravno zaradi tega, ker protest znotraj demokracije doživi svojo pojavnost, je na mestu njegova razlaga.

In končno naletimo še na zadnje dejstvo, da se je sam pomen ljudske volje in s tem posameznika znotraj demokracije in skozi sam proces volitev popolnoma minimaliziral. Danes sme posameznik z volilno pravico popolnoma legitimno izbrat ponujene politične predstavnike, na tem mestu pa se njegovo delovanje znotraj demokracije tudi popolnoma konča. Kakršno koli dejanje, ki presega opisan ritual, je znotraj demokratičnega režima označen za presežek ljudske volje, ki je nelegitimen ter zato tudi za demokratičen političen režim popolnoma nezaželen in odvečen. Ta ugotovitev je zadnja ugotovitev, ki spremlja demokratičen političen režim, in zaradi katere se želimo posvetiti vlogi protesta znotraj demokracije.

Demokratičen političen režim se je rodil iz nasilja, demokratična deklaracija kot taka nikoli ni bila demokratično dejanje (Ross 2004, 7). To nasilno dejanje množičnega protesta, ki v 18. stoletju na ulicah Francije poskrbi za rojstvo moderne demokracije, poraja preprosto vprašanja, kam je nekaj stoletij kasneje iz mestnih ulic izginilo ljudstvo in kam se je umaknil protest.

Torej osnovni razlog izbora te teme je želja ugotoviti, če lahko znotraj demokratičnega političnega režima koncept protesta sploh obstaja in v kakšni obliki. Gre za opažanja, da obstoječa literatura povezuje vznik protesta zgolj z avtoritarnimi političnimi režimi, sami pa bi želeli pokazati na obstoj protesta znotraj demokracije, saj je tukaj njegov obstoj spregledan.

## 2 METODOLOŠKO HIPOTETIČNI OKVIR

### 2.1 PREDMET IN CILJ PROUČEVANJA TER OPREDELITEV HIPOTEZE

Liberalna predstavniška demokracija je politični sistem, ki danes ureja življenje v naši skupnosti. Skozi pravni red, ki ga je vzpostavil, določa, kateri procesi se smejo izvršiti in na kakšen način. Posameznik sme znotraj demokracije izražati svoje mnenje skozi periodično ponavljajoče se volitve, tukaj njegovo mnenje ni samo zaželeno, pač pa je tudi nujno. Znotraj pravnih aktov je kot instrument, skozi katerega sme ljudstvo oblikovati svoje mnenje, predviden tudi instrument protesta. Pravni akt predvidi pojavo protesta in mu določa načine njegovega izvrševanja. Pravni akt določa pojavno obliko protesta znotraj demokratičnega političnega režima, a kljub temu se protestu uspe iztrgat iz teh pravnih opredelitev, v katerega ga skuša ujeti demokracija. Lahko bi dejali, da prav protest oziroma kakršne koli demonstracije znotraj demokratičnega političnega režima danes predstavljajo najbolj neposreden izraz ljudske volje, ki pa je vedno znova vsaj moderirana, če ne že utišana.

To diplomsko delo bo tako poskus opredelitve »razmerja« med protestom in demokracijo, skušalo bo pokazati, kakšno je to razmerje in pod vplivom katerih teženj se je oblikovalo.

Cilj diplomskega dela bo skozi opredelitev liberalne demokracije pokazati na vlogo suverena posameznika znotraj demokratičnega političnega režima. Skozi normativ pravnega reda in demokratične oblasti razložiti, na kakšen način se vzpostavi liberalna demokracija, in končno bomo znotraj teh disciplin orisali pojavo protesta.

Na podlagi predmeta in cilja preučevanja si v diplomskem delu zastavljamo naslednjo hipotezo:

HIPOTEZA: Demokratičen političen režim predvideva pojavo protesta, vendar ga hkrati zameji na način, da je njegova vloga zreducirana na pojav, ki služi zgolj kot kanal, ki omogoča svobodo govora.

V procesu preverjanja zastavljene hipoteze bomo skušali prikazati, kako se je oblikovala liberalna predstavniška demokracija. Znotraj njenih temeljnih značilnosti, predvsem s pomočjo vloge samega pravnega akta, bomo skušali pokazati, kako je le-ta vplival na samo



pojavo protesta. V nadaljevanju bomo s pomočjo analize demokratične oblasti skušali dokazati, da le-ta determinira samo dinamiko protesta.

## **2.2 UPORABLJENA METODOLOGIJA**

Da bi lahko pričeli s pisanjem diplomskega dela, smo sprva uporabili metodo zbiranja podatkov. Po pregledu obstoječe literature smo ugotovili, da le-ta ne obravnava protesta in demokracije na način, kot si je to za svoj cilj postavilo pričujoče diplomsko delo. Obstoječa literatura svoje raziskovanje protesta umešča znotraj avtoritarnih političnih režimov, same vloge protesta znotraj demokracije pa se skorajda ne dotika. Osrednji tematiki diplomskega dela se tako približajo zgolj redki viri, zato smo uporabili metodo analize izbranih del na literaturi, ki se prvenstveno ne dotika naših zastavitev diplomskega dela. V nadaljevanju bomo z metodo interpretacije skušali izbrano literaturo implicirati na naš proučevan problem. S pomočjo deskriptivne metode smo orisali značilnosti liberalne predstavniške demokracije in vlogo prava znotraj nje. To metodo bomo prav tako uporabili za opis demokratične oblasti in subjekta demokracije. V zadnjem delu diplomskega dela bomo s pomočjo deskriptivne metode orisali osnovne premise protesta znotraj demokratičnega političnega režima in z metodo interpretacije analizirati dinamiko protesta, ki je na delu znotraj demokracije.

## **2.3 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA**

Diplomsko delo bo sestavljeno iz šestih poglavij. Prvo poglavje je namenjeno uvodu in znotraj tega bomo skušali podati osnovne premisleke o sami temi. Drugo poglavje bo podalo teoretično-metodološke nastavke diplomskega dela. Tretje poglavje bo sestavljeno iz opisa demokratičnega političnega režima, natančneje liberalne predstavniške demokracije in njenih značilnosti. V tem poglavju bomo natančneje pokazali na posledice, ki jih ima pravo in demokratična oblast pri vzpostavljanju demokratičnega režima. Preden bomo nadaljevali s samim diplomskim delom, bomo v tem poglavju namenili nekaj besed tudi o subjektu znotraj demokracije. V četrtem poglavju bomo povezali značilnosti liberalne predstavniške demokracije in vlogo prava s samim protestom in njegovo dinamiko, pred tem pa bomo opredelili nenasilne boje. Peto in šesto poglavje bo služilo kot verifikacija podane hipoteze in podalo zaključne misli avtorice.

### 3 DEMOKRATIČEN POLITIČEN REŽIM

#### 3.1 LIBERALNA PREDSTAVNIŠKA DEMOKRACIJA

*»The American people have spoken;  
we just don't know what they said.«*

(Clinton v Žižek 2007a, 53)

Preden smemo pričeti opisovati koncept protesta znotraj demokratičnega političnega režima, se moramo ustaviti pri opredelitvi tiste vrste demokracije, ki nam bo služila kot okvir, znotraj katere bomo kasneje zarisovali dinamiko protesta. Ker se seveda uvrščamo v zahodno politično tradicijo in ker je prav ta tradicija ustvarila zahodno predstavniško demokracijo, ki ji smemo dodati tudi pridevnik liberalna, bomo v eseju osnovne premise protesta zarisovali prav znotraj njenih značilnosti. Težnja po razlagi koncepta liberalne predstavniške demokracije je za to diplomsko delo nujna, saj gre za koncept, ki predstavlja tisto polje, znotraj katerega se pretežno razvijajo vsi sodobni politični koncepti Zahoda. Opis liberalne predstavniške demokracije je potreben, saj le ta teži k temu, da obsega vse. In ker želi obsegati vse oziroma, ker je dejstvo, da predstavniška liberalna demokracija determinira protest, ki nas bo zanimal, je treba ponuditi razlago tega koncepta.

Ključen poudarek sodobne demokracije je prav misel, da je suverenost v ljudeh samih. Legitimnost politično-pravnega sistema je v celoti odvisna od volje ljudi (Haggue in Harrop 2004, 38). Ta vrsta demokracije goji prepričanje, da načelo večine predstavlja učinkovit in zaželen način zaščite posameznika pred arbitrarno oblastjo, in tako ohranja svobodo. Da bi vladavina večine delovala pravično in modro, mora biti omejena z vladavino zakona (Held 1989, 67).

Elementa, ki oblikujeta predstavniško liberalno demokracijo, sta tako: suveren posameznik, ki je nujno svoboden in ki skozi to svobodo na volitvah legitimira oblast, ter vladavina zakona. Sedaj, ko smo deklarirali vlogo posameznika v demokratičnem političnem procesu, je na mestu, da ovrednotimo proces, ki ustvarja demokracijo, to so volitve. Preden se posvetimo letem, moramo pokazati na položaj demokracije danes.

Demokracije ne smemo razumeti le kot moč od, z in za ljudi; ni dovolj, da o demokraciji preprosto trdimo, da volja in interesi večine določajo odločitve države. Demokracija danes zadeva predvsem formalne zakonitosti: njena minimalna opredelitev je brezpogojno spoštovanje formalnih pravil, ki zagotavljajo, da so nasprotja v celoti absorbirana v agonistični igri (Žižek 2007a, 53). Tisto mesto, kjer demokracija izključi ljudstvo, je po Žižku (2007a, 53) prav mesto, ko posameznik zavrne demokratična pravila igre.

Ta minimalna opredelitev demokracije danes predstavlja vse, za kar se liberalna predstavniška demokracija v tisti zadnji instanci izkaže, za brezpogojno spoštovanje pravil, kjer ni vsebine. Če Žižek (2007a, 307) na nekem drugem mestu zapiše, da je kapitalizem prvi družbeno-ekonomski red, ki detotalizira pomen, je popolnoma upravičeno enako dejati tudi za liberalno predstavniško demokracijo, ki se v nekem trenutku spoji s kapitalizmom.

Umankanje pomena znotraj liberalno predstavniške demokracije pa udari tudi na neko drugo točko, volitve. Država je tista, ki iz umankanja pomena, ki vodi do javne dezorientacije, zgradi lažni videz. Volitve so operacija tega videza, ki danes oblikuje zgolj afekte strahu. Volilni postopek inkorporira strah in strah pred strahom v državo na način, da množični subjektivni element lahko potrdi veljavnost države. Volitve so fiktivna podoba izbire, ki se napaja v bistveni dezorientaciji (Badiou 2008, 9–16).

Prostor, kamor se danes stečejo volitve in demokracija, je veličina števila. Danes število zahteva, da ga slavimo, kar pomeni, da demokracije vsebina popolnoma nič ne zanima (Badiou 2008, 29). Na tem mestu bi lahko nadaljevali z Žižkom, ki gre še dlje, ko demokracijo označi za nekakšno oportunistično zavarovanje pred morebitno napako: če se stvari izkažejo za napačne, bomo lahko vedno rekli, da smo vsi odgovorni (Žižek 2007a, 54).

Volitve znotraj demokracije so tako zgolj golo orodje, ki dajejo legitimacijo režimu. Badiou (Badiou 2008, 32) gre v skrajnost, ko jih ovrednoti za represijo. Kako lahko nekaj, kar morda najbolj karakterizira demokracijo, označiš za represijo? Ampak mogoče le ni tako ekstremistična trditev, kot deluje ob prvem branju. Izjava zadane pomembno točko. Volitve so represivne, ker so v svojem bistvu sila. Od posameznika namreč pričakujejo nekakšno dejanje, ki ga sicer sam lahko zavrne, ampak tudi ta zavrnitev je dejanje. V vsakem primeru zahtevajo volitve od posameznika izvršitev dejanja, in zato so represivne.

Volitve so postale zreducirane na dejanje, ki ga zaznamuje odsotnost vsebine. Ta odsotnost, ki se hipoma pojavi, je kombinirana z režimom, za katerega bi lahko dejali, da je njegovo ime postalo izgovor za idejo, ki je bila rojena tam, na skrajnem robu Evrope, in tako skrajnen, kot je bil kraj njenega rojstva, tako se nekaj tisočletij kasneje izkaže tudi za samo idejo.

Dejstvo je, da se demokratična oblast sklicuje na ljudstvo, hkrati pa je ta oblast vezana na podobo praznega prostora, nemožnega zavzetja. V demokraciji ljudstvo ni dojet kot organska totalnost, ampak kot neka univerzalna, ne-substancialna entiteta. Za demokracijo je bistven antagonizem, ko oblast sicer izhaja iz ljudstva, toda je oblast od nikogar, nihče ne more trajno zasesti njenega mesta. Demokratična oblast je soočena s paradoksom, da ima željo ne imeti želje po absolutni oblasti. Demokratična oblast je namreč oblast, ki zavrača to, da bi bila absolutna oblast. In prav ta odpoved, negacija želje, proizvaja prazno mesto oblasti, ki pomeni, da je oblast v demokraciji čisto simbolno mesto, ki ne more biti reprezentirano (Salecl 1993, 27–29).

Demokratična oblast ima željo ne imeti želje po absolutni moči. Trditev drži, ampak v trditvi manjka beseda, da bi le ta bila popolna. Tukaj gre za to, da mora njena želja nujno ne imeti želje po absolutni oblasti, saj v nasprotnem primeru zdrsne v totalitarnost. Na tem mestu ne gre toliko za nek neželeti si, kot prej za golo dejstvo, da sam želeti si bi pomenil destrukcijo samega koncepta. Tako oblast ostaja simbolno mesto, ki ne more biti trajno reprezentirano prav zaradi dejstva, ker bi se v nasprotnem primeru zrušila simbolna funkcija ljudstva in brez tega ni demokratične oblasti, saj se izgubi mesto izvora legitimnosti.

Naj z demokratično oblastjo zaključimo analizo predstavniške liberalne demokracije. Izhodišča, ki so bila predstavljena zgoraj, bodo predstavljala osnovo razlage dinamike protesta v nadaljevanju diplomskega dela.

### **3.2 PRAVO IN PRAVNA NORMA ZNOTRAJ DEMOKRACIJE**

*The state made me do it!*  
(Bauer in Eckerstorm 1987, 1173)

Zaradi velikega pomena, ki ga ima sam zakon, in posledično samo pravo v predstavniški liberalni demokraciji, ki je pripeljano celo do te skrajnosti, da se to vrsto demokracije pogosto označuje za vladavino prava in ne ljudi, je ustrezno, da opredelimo, kakšen pomen ima samo pravo znotraj demokratičnega političnega režima. Navsezadnje pa prav pravo ureja pogoje, pod katerimi se sme izvršiti protest. Bistvo prava ni prepoved, ampak ohranjanje in potrditev lastne sile (Salecl 1993, 17). Ta teza je vstopna točka, skozi katero se bomo ukvarjali z analizo prava znotraj demokratičnega političnega režima.

Pravo je vedno neka avtorizirana sila: sila, ki upravičuje samo sebe ali pa je upravičena z lastno uporabo, tudi če je to dojeta kot nepravilno in neopravičljivo. Nasilje je prisotno v pravu v trenutku njegovega osnovanja in takrat, ko se samo nasilje veže na njegovo ohranjanje. Monopolizacijo sile proti posamezniku ni možno razložiti z namero, da se zaščitijo pravni cilji, ampak s tem, da se zaščitijo samo prava. Obstoječe pravo posameznika prizna za pravni subjekt in ga tako omeji (Benjamin v Salecl 1993, 14–15).

Pravo znotraj moderne države igra izredno pomembno vlogo. Samo pravo omogoča delovanje same državne oblasti in hkrati je omogočilo tudi njeno osnovanje. Vendar se tukaj ne skriva bistvena dimenzija prava. Pravo ni zgolj pomembno zato, ker bi omogočilo neko delovanje oblasti, ampak se moramo vprašati, kakšno delovanje oblasti pravo šele omogoča. Znotraj predstavniške demokracije je zapisano, da legitimnost oblasti podeli ljudstvo, če ji le-to da legitimnost, potem ji jo sme v primeru, ko le ta ne deluje v korist ljudstva, tudi odvzeti, in tukaj ima ključno vlogo pravo. Pravo zaznamuje prav ta beg, mogoče se je bolje izraziti nadgradnjo same ljudske suverenosti, kjer demokratična oblast dobi pravico, da sme v predpisanih primerih delovati tudi zoper svojega ljudstva, zoper njega uporabiti silo in ga sankcionirati.

Temelj modernih demokracij je prav ta konstitutivni element, ko je ustanovitev države slavnostno deklarirana znotraj temeljnega zakonskega akta, ustave. Problem parlamentarne demokracije je, da pozablja, da je bila sama rojena skozi nasilje in skuša zanikati prav to konstitutivno vlogo nasilja. Če v pravni situaciji izgine zavest o latentni prisotnosti sile, potem ta propada (Benjamin v Salecl 1993, 20). Na kar želimo na tem mestu opozoriti, je sledeče. Želimo pokazati na nek drug učinek deklaracije, ki se kaže prav v tem, da zajame suverene posameznike, da jih naredi za pravne subjekte, zato da bi pravo na tega suverena posameznika smelo delovati. In prav ko posameznika pravo zaobjame, le-ta postane primoran spoštovati tudi določena pravila. Že francoska revolucija je v nastanku Listine o pravicah človeka in državljana v 11. členu zapisala, da je svobodna izmenjava mišljenja in misli ena najdragocenejših človekovih pravic; vsak državljan sme torej govoriti, pisati, tiskati svobodno in sam odgovarja za zlorabo te svobode v primerih, ki jih določa zakon. Ja, ti kot državljan imaš pravico do svobode govora, vendar je tvoja svoboda pod nadzorom državne oblasti, ki bo v trenutku, ko bo presodila, da je prišlo do vzpostavitve preveč svobode, tvoje delovanje sankcionirala, tudi nasilno. Ne gre toliko za bojazen pred vzpostavitvijo preveč svobode, kot

prej, kakor se izrazi Benjamin (Benjamin v Salecl 1993, 25), za bojazen, da bi prišlo do osnovanja novega prava ali države.

In prav pravo, ki subjekta prežeme z namenom, da ga omeji, da se le-ta ne utrga nadzoru in postane nevaren demokratičnemu političnemu režimu, kajti posameznik, ki ga ni možno nadzorovati in predvideti njegovega obnašanja, je nevaren ravno zato, ker je za sistem nepredvidljiv, lahko je obrzdan s pomočjo policijskega sankcioniranja. Sama moč policijske sile je v tem, da lahko stoji neodvisno od suverenosti, saj legitimna pravica policije nakazuje na to, da lahko deluje tudi proti suverenemu subjektu (Ross 2004, 9). Tukaj tako velja opomba, da prav pravo in policija predstavljata dve liniji, ki ubežita suverenosti ravno zato, da se ne rabita ozirati na pravice suverenih posameznikov in da lahko demokratičen političen režim najde tisti element, ki mu omogoča omejevanje. Ta samoomejitev prepreči, da bi demokracija požrla samo sebe. S samoomejitvijo država omeji kaos naključja, ki bi jo lahko od znotraj razrušil (Benjamin v Salecl 1993, 25).

### **3.3 SUBJEKT DEMOKRATIČNEGA POLITIČNEGA REŽIMA**

Preden pokažemo, kakšna je dinamika protesta znotraj demokratičnega režima, je treba določiti subjekta demokracije in mu zarisati položaj, ki mu je znotraj demokratičnega političnega režima namenjen. Habermas (Habermas v Salecl 1993, 6) ugotavlja, da je sistem danes pričel delovati sam zase in ne rabi več nobenega diskurzivnega opravičevanja. Sistemu naj ne bi bilo več treba skozi zavest ljudi, ampak zagotavlja svojo reprodukcijo z notranjo logiko, glede na katero so subjekti samo ubogljiv, podrejen učinek njegovega delovanja. Ker so subjekti zvedeni na čisti mehanični učinek sistema, ni več neke subjektivnosti.

Prvi del trditve je predvsem determinističen, in bomo v nadaljevanju skušali dokazati, da diskurzivno opravičevanje v nekem momentu zagotovo trči ob mejo, kjer nastane potencial, da se demokratičen režim izkaže za nelegitimnega. Zagotovo pa Habermas opozori na izreden položaj subjekta, ko le-ta postane mehaničen učinek, ki mu je odvzeta aktivnost, in je možnost delovanja sedaj označena z neko pasivnostjo. Tole delovanje kot pasivnost v prvi vrsti zveni kontradiktorno, ampak na tisto, kar želimo opozoriti, je prav ta situacija znotraj demokratičnega režima, ko le-ta postane sam sebi nasproten, a kljub temu deluje. Podobno je s subjektom, katerega delovanje v osnovi zaznamuje pasivnost. Ta pasivnost se nanaša na odsotnost misli ali kot se izrazi Habermas na odsotnost subjektivnosti, kjer ni svobodne volje.

Ta odsotnost mišljena subjekta se lahko tako steče zgolj v to, kar tukaj imenujemo pasivno delovanje, ko je tvoje delovanje vezano na nek zakon, ki določa subjektovo ravnanje.

Foucault (Foucault 2007, 89) ob razlagi nekega drugega koncepta razvije paradoks, ko subjekt v razmerju do oblasti ni niti živ niti mrtev. Z vidika življenja in smrti je subjekt nevtralen, pravico biti živ ali pravico biti morda mrtev ima preprosto zaradi suverena. Ta suveren bo tukaj zamenjan s sistemom.

Prav ta zgoraj naveden citat najbolj jasno izraža položaj, v katerem se nahaja posameznik znotraj demokratičnega režima. Subjekt znotraj demokratičnega režima obstaja zgolj takrat, ko je njegov obstoj potrjen s strani režima. Subjekt pade v nekakšen položaj, ki bi ga z religioznim žargonom najbolje označili s pojmom vic. Vice so položaji, ko se ne nahajaš na nobeni od skrajnosti, niti absolutno zli niti absolutno dobri. To doživlja tudi subjekt znotraj demokracije, ko obstaja zgolj kot nek prosto drseč pojem, brez tiste esence, ki bi ga opredeljevala, pač pa je vedno znova vzpostavljen le kot nek mehaničen derivat, katerega osnovno delovanje zaznamuje dejstvo, da preprosto je. Vendar ta biti, ta obstoj mu je dodeljen zgolj takrat, kadar je takšna želja demokratičnega režima.

Če povzamemo, subjekt znotraj demokratičnega političnega režima obstaja, ko mora izraziti svojo izbiro na volitvah, v drugih primerih se mu skuša obstoj zanikati, če ne zanikati, pa mu vsaj odvzeti legitimnost, ga vezati na pravno normo, za katero pa smo že ugotovili, da vzpostavlja oziroma konstituira subjekt na način, ki ustreza demokratičnemu političnemu režimu. Oblast torej sproži mehanizme identifikacije, ki zagotavljajo, da se ljudje oblasti podredijo, ne da bi to sploh opazili, in podreditev dojemajo kot svobodno izbiro (Salecl 1993, 9).

### **3.4 DEMOKRATIČNA OBLAST IN NJENE OMEJITVE**

Po Foucaultu (Foucault 1991, 29) imajo mehanizmi načina delovanja oblasti dve limiti: na eni strani pravna pravila, ki določajo formalno omejitve oblasti, in na drugi strani učinke resnice, ki jih ta oblast producira in ki sami povratno reproducirajo to oblast.

Tukaj se skriva moč demokracije, subjekt demokracije je proizveden s strani režima. Prav paradoksalno se zdi, da na eni strani demokracija za svoje osnovanje in obstoj potrebuje suverena, svobodnega posameznika, ki ji podeli legitimnost, na drugi strani pa tega posameznika sama proizvaja in obrzda, kadar je to potrebno. Prav posameznik z volilno

pravico je edino mesto znotraj demokracije, ki demokracijo še opredeljuje kot vladavino ljudstva ter ji podarja legitimnost, prostor, skozi katerega sme ta režim še naprej proizvajati resnico. Demokracija je tako režim, ki vzpostavlja samega sebe prav skozi manko ljudske volje, saj mora biti demokratičen subjekt nujno obrzdan s pravno normo, da demokracija lahko deluje. Demokracija tako že dolgo ni režim, kjer bi vladalo ljudstvo, ki ima znotraj liberalne demokracije zgolj svobodno možnost izbire svojih predstavnikov, pa še ta izbira je skozi birokratizacijo in pravila pravnega reda močno zreducirana. Demokracija, kot vladavina demosa, je danes koncept, ki bi ga bilo povsem higiensko najbolje pustiti v antični Grčiji, v preteklosti, kamor tudi sodi.

Podvrženi smo produkciji resnice prek oblasti in oblasti ne moremo izvajati razen prek produkcije resnice. Pa vendar to proizvajanje resnice, ki preči individuum, ki ga je pravkar proizvedla, ima mejo. Žižek (2009) zapiše, da ko izgubi avtoriteto, je režim kot mačka nad prepodom: samo spomniti ga je treba, da pogleda navzdol, pa bo padel. Tisto, kar Žižek zaznamuje z izgubo avtoritete, je izguba proizvajanja resnice. Ko režim skozi proizvajanje resnice ne zmore več legitimirati in tudi legalizirati svojega obstoja, je samo še vprašanje časa, kdaj bo začel padati. Na tem mestu je režim razkrinkan in igre je konec. Po Žižku (2009) se prav v tem trenutku zgodi tako imenovan skrivnostni prelom, ko se ljudje zavedo, da je igre konec, in se preprosto ne bojijo več. Niso več subjekt režima, ampak postanejo svobodni, ta svoboda pa ni definirana s pravnimi normami liberalne demokracije.



## 4 MISLITI NENASILNI BOJ

Na tem mestu bomo zaključili z nekakšno obliko predgovora, ki nas je vodila v smer, ko bomo lahko jasneje opredelili dinamiko protesta znotraj demokratičnega političnega režima. Preden pa smemo pričeti z analizo protesta znotraj demokracije, moramo opredeliti nenasilne akcije in instrument protesta, ki je del le-teh. Eden od razlogov, zakaj nenasilni boji manjkajo v zgodovinskih knjigah ali so napačno interpretirani, je, da nikoli ni bilo v interesu zatiralcev, da zapišejo in nas učijo to zgodovino. V interesu zatiralcev je, da nas naučijo, da je nasilje edino uspešno, ker nasprotniki po navadi nimajo zmogljivosti za nasilje. Zato bodo imeli večjo možnost, da ohranijo svoje zatiranje, če zatirani verjame v moč nasilja (Sharp in Safieh 1987, 40).

Ta ugotovitev, ki jo naveže Sharp v svojem intervjuju, je zagotovo dejstvo, ki tudi dvajset let po nastanku članka ostaja isto. Tudi danes težko najdemo knjigo, ki bi opredeljevala nenasilno akcijo, in še težje tisto, ki bi ugotavljala, kaj se dogaja s protestom znotraj demokracije. In da, lahko se strinjamo, da so nenasilni boji tisti del zgodovine, za katerega se oblastniki trudijo, da ostanejo prikriti, ampak Sharp te besede izreče za nenasilne boje, ki se zgodijo znotraj in proti avtoritarnim režimom. Znotraj same demokracije so stvari kompleksnejše, kajti tukaj se ločnica med oblastnikom in ljudstvom ne more jasno izraziti, ker oblastnik je hkrati ljudstvo in ljudstvo je ljudstvo, tako je ljudstvo potopljeno v dve funkciji, kjer je oblastnik in hkrati vzpostavlja oblastnika. Tako že sama forma demokracija otežuje kakršni koli nenasilni akciji, da bi lahko dosegla obliko jasne akcije, kajti prav nasprotje med državno oblastjo in ljudstvom je znotraj demokratične oblike vladavine nejasno izraženo.

Sharp opredeli nenasilen boj z naslednjimi besedami. Če se želimo učiti iz nenasilnega boja, moramo najprej priznati, da deluje od vpogleda v naravo politične moči. Nenasilen boj priznava odločilen pomen moči. Moramo se zavedati, da moč izhaja iz ljudi in institucij, ki sodelujejo v smeri skupnih ciljev. Moč vlade izhaja iz virov v družbi, kot so legitimnost gospodarskih virov, spretnosti in znanja, poslušnosti prebivalstva, kazni in drugo (Sharp in Safieh 1987, 41). Nenasilen boj je tako tehnika ujemajočih se sil proti nasprotni skupini. Nasprotna skupina ima navadno pomembne administrativne, gospodarske, politične, policijske in vojaške zmogljivost. Nasprotna skupina je pogosto sama državni aparat, ki je videti kot sovražna in škodljiva za blaginjo in interese širše populacije. Ko ljudje zavrnejo sodelovanje, pomoč in vztrajajo pri neposlušnosti in kljubovanju, zanikajo oblastniku

osnovno človeško pomoč in sodelovanje, ki jo vsaka vlada ali hierarhičen sistem zahteva za delovanje (Sharp 1990, 2–9).

Za nenasilen boj je tako ključno poznavanje moči oblasti. Da se ti boji lahko izkažejo za uspešne, je nujno, da se zgodi sprememba v razmerju oblasti, da se vloge obrnejo. Sharp v zavrnitvi človeškega sodelovanja v oblasti vidi uspeh nenasilnih bojev, ostaja pa uganka, kako doseči to nesodelovanja ljudi z oblastjo, kako doseči zadovoljivo kritično maso, ki bo sposobna spremembe. Teorija je jasna, hkrati pa zapade v naivnost. Zagotovo moramo priznati, da je lažje doseči nelegitimnost režima, če le-ta svojo oblast izvaja skozi nasilje, represijo, ampak če je moč izvajana na veliko bolj subtilnejši način, kakor je to značilno za demokracijo, je dosega cilja težja, sama dinamika protesta pa kompleksnejša, ker kakor smo že zapisali, nasprotja znotraj demokracije niso jasno artikulirana.

Sharpovo delo poda pomembne obrise, kako delujejo nenasilni boji. Ta del njegovega ustvarjanja moramo popolnoma upravičeno uporabiti za vpogled v delovanje samega protesta, vendar se moramo zavedati, da obstajajo tudi zadržki in da se znotraj demokracije dinamika protesta oblikuje na drugačen način kot znotraj režimov, ki jih označujemo za avtoritarne.

#### **4.1 PROTEST ZNOTRAJ DEMOKRATIČNEGA POLITIČNEGA REŽIMA**

*»We don't really want to get,  
what we think that we want.«*

(Žižek v Erickson 2012)

Zgoraj opisana liberalna predstavniška demokracija, pravna norma, ki jo konstituira predstavljata okolje, v katerem protest obstaja. Po opisu značilnosti nenasilnih bojev bomo na tem mestu podali osnovne poglede na to, kakšno obliko sme prevzeti protest znotraj demokratičnega političnega režima in pod katerimi pogoji se sme izvršiti.

Po Foucaultu ne obstaja oblast brez potencialne odklonitve ali upora. Toda ta upor, odklonitev je za Foucaulta vselej notranji oblasti. Upori oblasti so integralni del oblasti, vendar v vlogi pozitivne sile konstrukcije. Zanj je oblast bistveno produktivna: oblast proizvaja realnost, domeno objektov in ritualov resnice (Foucault v Salecl 1993, 26). Zato Foucault zapiše, da je edina možnost upora proti oblasti ta, da jo ignoriramo. Kajti le tako upor preneha biti element, ki oblast konstituira, ko protestiramo, izražamo program proti oblasti in s tem skozi

nestrinjanje podajamo oblasti tudi avtoriteto. Režim se zaveda, da je gospodar, ker ga kot takega tretira ljudstvo. Sam sem nič; vsa moja moč izhaja iz vas. Tisti trenutek, ko izgubim povezavo z vami, sem nič (Žižek 2007a, 189–90).

Foucaultova ideja o protestu proti oblasti kot protestu, katerega osnovna naloga je, da ignorira oblast, zagotovo zasluži, da jo nadalje analiziramo. Foucault tako znotraj demokratičnega političnega režima protestu odpre možnost, da le-ta lahko doseže svojo jasnejšo artikulacijo. Znotraj predstavniško liberalne demokracije, ki je pogosto označena za vladavino prava in kjer le-to znotraj pravnih aktov zaobjame vsako potencialno dejanje, ki bi se lahko izvršilo znotraj demokracije, seveda protestu onemogoča, da bi postal neodvisen proces s svojimi lastnimi zakonitostmi. Protest znotraj demokratičnega političnega režima ne more obstajati, ker je lahko izveden samo tako, da uboga. Uboga demokratično oblast in pravne norme, ki ga omejujejo. In znotraj takega okolja se protest lahko izvrši samo znotraj brezsporočilnosti, kjer je njegova edina možnost upora v nepriznavanju oblasti, kajti v nasprotnem primeru si že potopljen v pravne norme demokratičnega političnega režima. Torej Foucaultova ideja zadane pomembno bistvo, saj drži, da protest znotraj demokracije sme obstajati zgolj kot proces, ki ga jasno artikulirajo pravne norme. Samo tisti trenutek, ko se protest odloči ignorirati oblast, mu omogoča, da lahko razvije lastno dinamiko, kjer bo sam protest možno misliti kot tisti proces, ki ima lastno avtonomijo.

Dejstvo, da protest nima nobenega programa niti organizacije, je tako samo po sebi dejstvo, ki terja interpretacijo, ki veliko pove o našem ideološko-političnem predikamentu. Kadar govorimo o protestu znotraj demokratičnega političnega protesta, lahko govorimo o »ničtem« protestu, nasilnem protestnem dejanju, ki noče ničesar (Žižek 2007b, 72).

Demokratičen političen režim je uspel v določenem trenutku protestu vzeti njegovo osnovno premiso, ki ga kot takega označuje, in to je vsebino. Za sistem, ki detotalizira pomen, nekako težko verjamemo, da se lahko sooči s kakršno koli vsebino, pa čeprav se skuša le-to izraziti skozi protest. Mogoče ne gre ravno za nezmožnost soočenja demokratičnega političnega režima z vsebino protesta, lahko bi dejali, da želi sam režim skozi negacijo pomena protestu odvzeti kakršno koli politično agendo. Zato lahko pojavno obliko, ki jo ima protest znotraj demokratičnega režima, pogosto označimo za brezvsebinske, za neorganizirane, ker sam sistem, v katerem nastajajo, sloni na pomanjkanju vsebine in sporočilnosti. Prav to umankanje vsebinskosti prepriča demokratičen političen režim, da dovoli pojavo protesta, kajti če ni sporočila, ni grožnje. Demokracija je v tej ukani, kjer se mora pojava protesta izkazati za prazno gesto brez vsebine, hkrati uničila tudi lastno vsebinskost. Demokratičnemu

političnemu režimu je pod pretvezo vladavine ljudstva in njegove zaščite uspelo stopiti na mesto, kjer ne samo da alternativa režimu ni možna, ampak ni niti zamisljiva.

Žižek označi protest znotraj demokratičnega režima kot »ničti« protest, saj se ta lahko v določenem trenutku izteče v nasilje in nasilje kot tako je prvinsko dejanje. Lahko pa razumemo, da Žižek z ničtim protestom cilja na nesmiselnost dejanja, ker gre pri protestu znotraj demokratičnega političnega režima preprosto za pomanjkanje pomena, zato je protest prazno dejanje. Katero koli interpretacijo že bomo izbrali, gre pri obeh za pomembno ugotovitev.

Edina alternativa prisilno demokratičnega konsenza je slep *passage a l'acte*, nasprotovanje sistemu, ki se ne more artikulirati v obliki stvarne možnosti ali vsaj kakšnega pomembnega utopičnega projekta, ampak le kot nesmiselen izbruh nasilja (Žižek 2007a, 305). Gre za žalostno dejstvo, ko je odsotna svobodna izbira, saj je mogoče izbirati med igro v skladu s pravili in (samo)destruktivnim nasiljem (Žižek 2007b, 72).

Demokratičen konsenz je označen kot prisilen, dosežen pa je s pomočjo represije na volitvah. Demokratičen režim razume svobodno izbiro kot možnost izbora ponujene opcije, katere možnost pojave je zapisana znotraj pravnega reda. Ko ti je skozi pravne norme odvzeta možnost sporočilnosti, je edina možnost, da nasprotuješ izvršitev nasilnega dejanja. Tisto, kar je vredno analize, je natanko ta presežek nasilja, ki zaobide pravni red. Na tem mestu se zgodi pomemben preskok, saj protest preneha ubogati oblast, obnaša se na način, ki ni predviden znotraj nobenega pravnega akta. Protest v tem izbruhu nasilja postane zunanji demokratičnemu političnemu režimu. Z gesto nasilne komunikacije protest šokira demokratičen političen režim, ker je to edini način komunikacije, ki je znotraj demokracije popolnoma neodvisen, v smislu tega, da ga sam režim ne nadzoruje in usmerja njegove pojave, preprosto zato, ker je ne more. Prav to nasilje, za katerega smo zapisali, da se izmakne temu, da bi pravo nanj lahko delovalo, ker izniči silo, ki je prisotna v samem delovanju prava, pa predstavlja tisti moment znotraj izbruha protesta, ki ga demokratičen političen režim najlažje diskvalificira in označi za neupravičenega.

Demokratičen političen režim je pripeljan do te skrajnosti, da je edina alternativa samemu režimu lahko izražena zgolj skozi nasilje. In ravno zato, ker protest prevzame obliko nasilne akcije, je lahko znotraj demokracije označen za barbarskega in nelegitimnega ter tako skozi to diskvalifikacijo demokratičnemu političnemu režimu ni potrebno ukvarjanje s kakršno koli sporočilnostjo protesta, ker sporočilo ni bilo izraženo skozi postopek, ki ga predvideva pravni red.

Skozi nasilno akcijo je protest zmožen spremeniti odnose prava. Ima potencial, da preraste golo rušitev političnih predstavnikov, saj ima potencial, da poruši pravni red, red, ki vzdržuje demokratičen političen režim. Demokracija postane nasilna, pravila suverenih posameznikov je ne omejujejo več. Izbruh realnega nasilja je vedno pogojen z neko simbolno zagato: realno nasilje je prehod k dejanju, ki izbruhne, ko je ogrožena simbolna fikcija, ki regulira življenje skupnosti (Žižek v Štrajn 1995, 57–58).

Protest lahko razkrije simbolno zagato oblasti, saj lahko poruši pravni red, zato se oblast nujno nanj odzove z realnim nasiljem, navsezadnje je ta odziv legaliziran skozi pravne norme demokratičnega političnega režima. Samo pravo je predpisalo pogoje nasilja, ki smejo biti uporabljeni zoper posameznika v trenutku, ko bo samo pravo ogroženo. Zato je za državo nujno, da ob svojem ustanavljanju v ustavi podeli širok nabor pravic, kajti v trenutku, ko jih zakonsko prizna, jih hkrati tudi omeji. Ko je ogrožen režim, je dovoljeno vse. Prej svoboden posameznik izgubi svobodo in sme biti nasilno sankcioniran. Nasilje demokracije je dovoljeno, dokler je njegova uporaba predvidena z zakonom. Po tem padcu proizvodnje resnice se zgodi nasilno dejanje režima.

Seveda z zgoraj napisanim ne skušamo prepričati, da je edini protest, ki je možen znotraj demokracije, tisti, ki nima vsebine in se vedno znova izteče v nasilje. Z zgoraj napisanim skušamo pojasniti, zakaj protest v nekem trenutku med drugim izbere, da je njegova izrazna oblika nasilna akcija, čeprav je protest dojet kot instrument nenasilnih bojov. Protest, ki podaja svoje sporočilo skozi nasilno gesto, je posledica njegovega nastanka znotraj demokratičnega političnega režima in je kontradikcija. Tako kot je kontradikcija tudi sam upor znotraj demokratičnega političnega režima, saj gre za upor ljudstva proti ljudstvu, če dosledno sledimo definiciji demokratičnega političnega režima.

## **5 OVREDNOTENJE HIPOTEZE**

Demokracija in protest sta oblikovala dinamično razmerje. Po zapisanem si moramo na tem mestu dovoliti premislek o prvem delu hipoteze, ki trdi, da demokracija dovoli obstoj protesta. Ne bomo zanikali te trditve, kajti je resnična, vsekakor pa imamo problem s tem, kaj demokracija opredeljuje kot protest. Demokracija dovoljuje zbor ljudi na enem mestu ob istem času, ampak če zakonski akt to dejanje označi za protest, se sami ne smemo tako hitro strinjati z definicijo, ki nam jo ob tej priložnosti ponudi pravo. Samega protesta nikakor ne smemo zreducirati na pojav, ki je definiran znotraj pravnih aktov, saj na ta način protest oropamo vsebine, oropamo ga možnosti, da bi predstavljal akcijo nenasilnega boja proti režimu ali se trudil za spremembo le-tega.

Tako kot je kompleksna sama tema diplomskega dela, tako kompleksna je tudi sama hipoteza. Če pristanemo na definicijo protesta, kot nam jo ponuja demokratičen političen režim in pravni akti, ki nastanejo znotraj režima, potem protest lahko enačimo z mediji in občili, katerih naloga je, da obveščajo. Če pa kritično premislimo že o sami definiciji protesta znotraj demokratičnega političnega režima in smo na tisti strani, kjer se ne strinjamo, da koncepti označujejo zgolj tisto, za kar jih označijo pravni akti, potem moramo hipotezo zavrniti. Protest znotraj demokratičnega političnega režima lahko predstavlja veliko več kot le eno izmed sredstev obveščanja.

## **6 SKLEP**

Demokratičen političen sistem je sistem, ki ga prečijo kontradikcije. Imamo problem, da ljudstvo vzpostavi oblast in nato skuša to isto oblast, ki jo je samo vzpostavilo, spremeniti. Navsezadnje se soočamo z demokracijo, ki se predstavlja kot režim svobode in režim, ki je predstavljen kot najboljši možni svet, kar pa mu protest s svojo politično agendo zanika. In v zadnji instanci imamo opravka s subjektom, ki ima volilno pravico, hkrati pa so volitve mesto, kjer je njegova udeležba nujna, a hkrati tudi mesto, ki predstavlja tisto točko znotraj demokracije, kjer subjekt vedno znova, periodično izgublja svojo konstitutivno moč. To je okolje, ki je služilo kot podstat analizi protesta znotraj demokratičnega političnega režima.

Protest in demokratičen političen režim soobstajata. Pravne norme so tisti sestavni del liberalno predstavniške demokracije, ki poskrbijo za to, da sistem deluje. In prav znotraj

pravnih aktov je zapisana tudi možnost pojave samega protesta. Znotraj pravnega akta ni zapisano zgolj, da se protest sme izvršiti, zapisano je tudi, kako lahko sama izvedba poteka. In tisto, kar demokratičen političen režim naredi z zapisom v pravni akt, je, da zameji sam koncept protesta. Zameji njegovo pojavno obliko, od samega protesta terja, da le-ta pristane na igro v skladu s pravili. S strinjanjem s pravili ima protestno dejanje obliko nadzorovane tvorbe premikajočih se ljudi po ulicah, medtem ko režim potrди sporočilo, ki ga smejo nameniti javnosti in navsezadnje režim poskrbi tudi za njihovo varnost, tudi tako, da v določenem trenutku sme protestnike napasti s solzivcem, fizično silo, mogoče tudi z orožjem. Protest ni protest zgolj zato, ker je za določeno gibanje množice ljudi znotraj zakonskega akta uporabljena beseda protest. Kadar se ta organizirana množica ljudi uspe iztrgati pravnemu redu in naredi nekaj, kar pravni red ne dovoljuje, je prva naloga demokratičnega političnega režima ravno to, da se protestu odvzame legalnost in skozi produkcijo resnice legitimnost in brez tega dvojega v liberalni demokraciji, ki poudarja vladavino zakona, ne obstajaš. Demokracija je prostor omejene svobode, svobodni smo do trenutka, ko ne ogrožamo svobode drugega, ali do trenutka, ko ne prestopimo meja pravnega reda, reda, ki vzpostavlja liberalno demokracijo.

Mesto tako imenovanega skrivnostnega preloma je edino mesto znotraj demokracije, kjer je možno vzpostaviti protest. Ampak v tem trenutku ne govorimo več o demokratičnem političnem režimu, skrivnosti prelom zaznamuje njegov konec. Le skozi dogodek skrivnostnega preloma je protest lahko osvobojen mej, ki ga je ob njegovi pojavi nad njim vzpostavil pravni red liberalne demokracije. Protest je sistemsko nemožen znotraj demokracije. Demokratičen političen režim znotraj sebe dovoli obstoj protesta, kolikor je le-ta še ena vrsta kanala več, skozi katerega sme državljan tokrat na veliko bolj javen način izraziti svoje mnenje, mnenje, ki v tem primeru ni tajen izbor in skrivnosten pregib volilnega listka, odvrženega v črno skrinjico.

## 7 LITERATURA

Badiou, Alain. 2008. *Ime česa je Sarkozy?* Ljubljana: Sophia.

Bauer, M. Steven in Peter J. Eckerstrom. 1987. The State Made Me Do It: The Applicability of the Necessity Defense to Civil Disobedience. *Stanford Law Review* 39 (5): 1173–1200.

Erickson, Megan. 2012. *Why be Happy When you Could be Interesting?* Dostopno prek: <http://bigthink.com/ideas/44586> (29. september 2012).

Focault, Michel. 1991. *Vednost – oblast – subjekt*. Ljubljana: Krt.

--- 2007. *Življenje in prakse svobode*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Hague, Rod in Martin Harrop. 2004. *Comparative Government and Politics: An Introduction*. 6. izdaja. Macmillan: London.

Held, David. 1989. *Modeli demokracije*. Ljubljana: Krt.

Ross, Daniel. 2004. *Violent Democracy*. Cambridge: Cambridge University Press.

Salecl, Renata. 1993. *Zakaj ubogamo oblast? Nadzorovanje, ideologija in ideološke fantazme*. Ljubljana: DZS.

Sharp, Gene in Afif Safieh. 1987. Gene Sharp: Nonviolent Struggle. *Journal of Palestine Studies* 17 (1): 37–55.

Sharp, Gene. 1990. *The Role of Power in Nonviolent Struggle*. Boston: The Albert Einstein Institution.

Štrajn, Darko. 1995. *Meje demokracije: refleksije prehoda v demokracijo*. Ljubljana: Liberalna akademija.



Žižek, Slavoj. 2007a. *The Universal Exception*. London; New York: Continuum.

--- 2007b. *Nasilje*. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo.

--- 2009. Ali bo mačka zgrmela v globino? *Dnevnik*, 26. april. Dostopno prek:  
[http://www.dnevnik.si/tiskane\\_izdaje/objektiv/1042277320](http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/objektiv/1042277320) (20. september 2012).